

naših tovarišev in tovarišic društvenemu blagajniku Jakobu Dimniku iz svojega kraja naslove šolskih prijateljev, o katerih je pričakovati, da bodo kaj darovali za »Učiteljski konvikt«.

Končujemo s Simonom Gregorčičem:

Le vkup, le vkup kamnarji zdaj,
na delo vsi zidarji zdaj,
imé si proslavite,
dom skupni nam zgradite!

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jernej Bahovec**, — zaloga M. Grubbauerjevih in drugih šolskih zvezkov, peres z napisom: »Učiteljski konvikt«, šolskih knjig in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
  2. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Knafove ulice št. 5.
  3. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani.
  4. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
  5. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
  6. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
  7. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani.
  8. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
  9. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani.
  10. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & F. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
  11. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo »Zavezi jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev«.
- Zavedno učiteljstvo prosimo, da po gestu »Svoji k svojim!« podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Gospod s Kamna.

III.

«In kaj za zdaj?» se vprašuje vpokojeni gospod dvorni svetnik Šuklje. — Na to vprašanje odgovarja sam v »Slovincu« z dne 17. avgusta t. l. natančno tako:

»V takem položaju (v slabem gmotnem) — to kaže tudi analogija pri državi — moramo i mi na Kranjskem pomagati le z začasnimi ukrenbami. Torej bi jaz za svojo osebo nasvetoval, deželni zbor naj postavi v proračun normalno-šolskega zaklada vsako leto neko primerno svoto kot izreden kredit za remuneracijo vrednih in potrebnih učiteljev, in sicer toliko časa, dokler se potom preje razloženih naprav in zavodov ne dobe na razpolago zadostna sredstva za sistematično izboljšanje učiteljskih plač.

Pri odmerjenju tega izrednega, recimo učiteljskega kredita, ne bi maral biti skopuh. Pričel bi morda prvo leto s svoto sto tisoč kron. Ker znaša po zadnjem računskem sklepu deželnega zaklada 1% deželne naklade na direktni

davek okroglo 33.600 K, trebalo bi v pokritje omenjene izredne potrebščine pač zvišati doklade za približno 2 $\frac{1}{2}$ —3% toda to zvišanje bi bilo le začasno, ter bi moralo ponehati, oziroma za druge namene uporabljati se v tisti meri, v koji se kaže denarni uspeh deželnega užitninskega zakupa, zapuščinskih pristojbin, deželne zavarovalnice ter drugih dohodkov, koji se dado še izumiti v svrhu izboljšanja učiteljskih plač.

In s svoto 100.000 K bi se moglo že izdatno pomagati poedinim potrebnim učiteljem. Vsega učiteljstva na javnih ljudskih šolah, vzdržanih po deželi, utegne biti dandanes okolo 630, izmed katerih bode provizorno nameščenih okolo 80. Izrečno povdarjam, da se mi niti ne sanja o tem, da bi provizornemu učiteljstvu hotel zveksati njegove dohodke. To bi bila neosnovana radodarnost, kajti pomisliti je, da postane provizoren učitelj sleherni absolvent učiteljskega takoj, ko položi zrelostni izpit in se oglasi za kako učiteljsko službo, ter da se v sedanjih razmerah pri nas hipoma stalno nastavi, kakor hitro pridobi svedočbo učiteljske vsposobljenosti. Tak mladenič tedaj lahko shaja z letnimi 800 K, h katerim se tuintam še nekaj da prislužiti. Saj morajo naši absolvirani juristi, opremljeni z vsemi državnimi izpiti ter morda celo z doktorskim dostojanstvom, sedaj včasih zastoj služiti državi 1—2 let, predno se jih oblagodari z malim adjutom 1000 K!

Po mojem mnenju bi trebalo izvzeti od dotičnih podpor tudi vse učiteljice, zgolj iz tega razloga, ker v njih ni opaziti posebne potrebnosti. Ali s to izjemo nikakor ne bi hotel neugodno prejudicirati vprašanja, bode li sistematično zvišanje učiteljskih plač namenjeno tudi ženskemu delu šolskega osebja. Nasprotno, v današnjih razmerah zagovarjam i jaz enakopravnost učiteljic. Istina je sicer, da ima ženski spol sploh manj potreb in manj »dragocenih« razvad nego moški, istina tedaj, da bi se načeloma dalo zagovarjati odmerjanje različne plače pri službujočih iste kategorije, toda z druge strani je vsekako uvaževati, da dandanes učiteljice v naši deželi žalibog reprezentujejo vsled svoje vednosti, natančnosti in discipline ne le lepšo, temveč tudi boljšo polovico kranjskega učiteljstva. Ali prilika, ozirati se na jasno to dejstvo, našla se bode pri definitivni preosnovi učiteljskih plač, nima pa mesta pri provizornem olajševanju, katero se mora po svoji naravi omejiti na najbolj potrebne poedince.

Dalje sodim glede stalnih učiteljev samcev, da po svoji ogromni večini ne pridejo v poštev pri razdelitvi začasnih nagrad. Dasi so dohodki stalnim učiteljem na Kranjskem prav tesno odmerjeni, vendar se učitelj-samec ž njimi še lahko počeno preživi, kruha ne bode stradal in tuintam si bode celo mogel privoščiti merico vina.

Pravo potrebnost bode tedaj iskati le pri oženjenih učiteljih, zlasti med onimi, kateri so po nekem starem »šolmastrovskem« običaju bogato oblagodarjeni z deco. A pri oceni dotičnih razmer bi bilo vsekako uvaževati tudi prosilčevo vrednost, oziroma njegovo službeno delovanje. Srečnega bi se čutil, ako bi mogel z mirno vestjo zabeležiti stavek, da na Kranjskem vsak učitelj sploh vestno spolnuje svoje stanovske dolžnosti. A tega poguma po tem, kar se vidi in sliši o naših učiteljih, žalibog imeti ne morem, vsled tega vztrajam pri zahtevi, naj se iz deželnih sredstev nakazani izredni učiteljski kredit razdeli zgolj med vredne, zaslužne in potrebne učitelje.

Toda že čujem ugovor, da se s tako uvedbo le pospeši ona rak-rana javnega našega organizma, katera se glasi:

protekcija! Poznam to gnusno prikazen, ki je osobito nevarna pri našem učiteljstvu. Marsikaj bi že dandanes bilo na boljem v našem šolstvu, da ne bi zlasti »Narodove« stranke voditelji svoji milosti med učitelje delili ter jih v potrebi tudi branili in ščitili, — zgolj z ozirom na strankarsko mišljenje dotičnikovo. Navzlic temu svojemu osvedočenju ne morem izumiti drugega sredstva. Proti protekcijonizmu ni boljšega sredstva, nego javna kontrola. Torej naj sklene deželni zbor, da je dotični kredit razdeliti med oženjene, vredne in potrebne učitelje po deželnem šolskem svetu sporazumno z deželnm odborom in s tem uvetom, da se o njegovi razdelitvi vsako leto natančen račun položi deželnemu zboru.»

Tako Šuklje!

Iz dolgosti in gostobesednosti prejšnjih njegovih člankov, ki so bili tudi polni ostrih osebnih napadov, smo sklepali, da pride odrešenik bednega kranjskega učiteljstva do drugega zaključka. Ta zaključek je v primerju docela istoveten z našimi neprestanimi prošnjami in zahtevami, ki so koncentrovane v devizi: Pomagajte takoj, ker tako ne gre več dalje! Šuklje dobro ve, da nam nečejo pomagati takoj, a tisti, ki bi hoteli, tudi ne morejo, ker ni mogoče zaradi klerikalne obstrukcije spraviti deželnega zbora do rednega funkcioniranja. Da je eden izmed glavnih vzrokov, zakaj obstruirajo klerikalni poslanci, regulacija učiteljskih plač, je splošno znano in dokazano dejstvo. Ker je Šuklje sedaj poslanec klerikalne stranke, je tudi njemu vse to znano in znane so mu nemara še druge tajnosti.

Morebiti se ne motimo, če domnevamo, da je bilo Šukljetu tako pisati naročeno, samo da bi nasul učiteljstvu nekaj peska v oči in osvetil klerikalce s čistejšo lučjo ter nekaj naših omahljivcev privabil v klerikalni tabor. Kako bi sicer mogel govoriti o tako radodarnem delovanju deželnega zbora, ko vendar ve, da so Šusteršič in njegovi prijatelji nasprotni regulaciji naših plač? Kako bi sicer mogel govoriti o zvišanju naklad, ko vendar ve, da Šusteršič takoj razbije deželni zbor, kakor se je zaklinjal v »Katoliškem domu«, kakor hitro pride kdo z zahtevo o zvišanju naklad?

Med Šukljegovimi nasveti in med izjavami vodje kranjskih klerikalnih poslancev je torej očitno nasprotje, ki ga je toliko manj mogoče izravnati, ker ni Šuklje deželni poslanec in ker so začeli tudi že klerikalci opazovati, da se bo v kratkem času začel boj za prvenstvo med Šukljem in Šusteršičem.

Dr. Šusteršič je v teh dneh Šukljegovega člankovanja popolnoma potisnjen v ozadje. Vsa javnost — klerikalna in liberalna — se bavi danes zgolj z gospodom s Kamna, kakor bi nikoli ne živel gospod iz Ovijačeve hiše. In še nekaj moramo priznati: Toliko pozitivnosti ni še nikoli zmogel dr. Šusteršič, katerega moč se zrcali v samem bombastičnem gromenju in v samih krvavih pretnjah. Zatorej je popolnoma opravičena javna tajnost, da razjedajo Šusteršičevo slavohlepje težke skrbi in da mu kratijo spanje moreče slutnje . . .

Znano je, da so zmernejši klerikalni elementi do grla siti Šusteršičevega paševanja, in ni nemogoče, da mu izpodnese tla — seveda posredno — ravno regulacija učiteljskih plač, torej tisto važno vprašanje, ki bi ne bilo po njegovi sveti volji nikoli rešeno v korist učiteljstva!

Povemo odkrito: To bi bil najlepši uspeh Šukljegovih člankov! Brezmiselna in egoistiška politika Šusteršičeva je glavni vir vse naše nesreče in vseh neprilik, ki pod njimi trpi naša kronovina.

Prvo zagotovilo, da pridejo naše plače do poštene in končno veljavne regulacije, bi bilo, da se zmerni klerikalni poslanci emancipirajo Šusteršičevega terorizma in dajo pametnim mislim in po človeško čutečim srcem svobodno besedo in dejanski izraz.

Dokler časa se identifikuje klerikalna delegacija v kranjskem deželnem zboru z možem, ki ni imel še nikoli prijazne besede za naše učiteljstvo, ki mu preti z ubojstvom in ščuje ljudstvo proti njemu in proti šolstvu, toliko časa ne moremo imeti vere v resnost volje tudi samo interimskega izboljšanja učiteljskih plač. V svojih pričakovanih vedno varano učiteljstvo je zatorej jako maloverno, ako mu gospod s Kamna odpira okence v boljše čase, ki mu pridejo po milosti klerikalne stranke!

Proč od Šusteršiča — potem nam pride veral! Nasvet začasnega izboljšanja učiteljskih plač je izreklo učiteljstvo samo na znanem velikonočnem shodu: Šukljegov nasvet je za učiteljstvo poniževalen, in kolikor moremo soditi po stanovski zavedenosti, celokupnosti in edinstvu našega učiteljstva, to učiteljstvo tako partitivno, na strankarsko milost in nemilost apelujoče izboljšanje hvaležno odklanja.

Skupno delamo, skupno trpimo, skupno živimo, skupno umiramo in umremo!

Med nami ni nihče prvi, nihče zadnji, nihče boljši, nihče slabši, vsi smo enaki pred Bogom in pred ljudmi, vsi za enega in eden za vse — in najmanj hočemo, da bi po milostno darovanih kronah sodila javnost naše beraštvo, našo vrednost, zaslugo in potrebo!

In kdo bi po Šukljegovem načrtu dobil tistih 100.000 K? Šuklje govori:

»Torej naj sklene deželni zbor, da je dotični kredit razdeliti med oženjene, vredne in potrebne učitelje po dež. šolskem svetu sporazumno z deželnim odborom, in sicer s tem uvetom, da se o njegovi razdelitvi vsako leto natančen račun položi deželnemu zboru.«

Tako torej! — Naj zakličemo po Šukljegovem zgledu z nemškim pesnikom (Kleist: Penthesilea):

Ihr Ew'gen! Was beschlosst ihr über uns?

Po pravici se boji Šuklje sam protekcije! Ta bi ne gnala bujne svoje rasti samo pri »Narodovi« stranki, mnogo bujnejše cvetove bi dajala pri »Slovenčevi« stranki. Saj imamo že dandanes dokaze, katere barve so ljudje, ki jim za kazniva dejanja ne skrivajo niti lasu! — Kdor hoče biti protežiran, mora znati klanjati tilnik in drsati po kolenih. S klečeplazenjem se zbuja hlapčevske nature, prihuljeni značaji, denuncijanstvo in odvisnost. To pa so same grde in ostudne prikazni, ki delajo stan, v katerem se prijavljajo, oduren, nemožat in neugleden! In takih dušljivih boleznih nečemo na svojem zdravem stanovskem ugledu; četudi nam jih hočejo inicirati z vabljivimi 100.000 kronami.

Po Šukljegovem receptu bi se torej same ob sebi razvile med nami grde in ostudne bolezni. Po vseh koncih in

krajih naše domovine bi se pojavili naročeni in nenaročeni ogleduhi, ki bi pazili na vsak korak ubogega učitelja-oženjenca, ki bi bil takorekoč pod večnim policijskim nadzorstvom. Ako je že zdaj špijonstvo in ovaduštvo v tako vztrajni aktivnosti, kako bi gospodovalo in demoraliziralo šele potem, ko bi bilo toliko lažje oropati političnega ali osebnega nasprotnika za miloščino Šukljetove iznajdljivosti! Naši klerikalni prijatelji-duhovniki po kmetih bi dobili na ta način v roke silno orožje, ki bi ž njim rezali učitelju-trpinu priboljške ali pa njih lačna grla ter napravljati sto in sto učiteljskih rodovin odvisnih od svoje volje.

Šukljetovo prijateljstvo do učiteljstva je v tem nasvetu izraženo tako jasno, da nimamo nobenega dvoma več, da ni resnično! Po uveljavljenju njegovega nasveta bi zrasla klerikalna sila preko vseh naših glav in nas pritirala v popolno odvisnost vseh tistih mogočnežev od Šusteršiča pa tja dol do Drobniča! Ti ljudje naj bi šteli naše grižljaje in merili globočino našega gladi!

Kako nizkotno taksiranje učiteljevega dostojanstva!

O tem, kar piše Šuklje o provizoričnem učiteljstvu, o učiteljicah, o stalnih učiteljih samcih in o njegovi sodbi vsega učiteljstva, ne maramo razpravljati danes: ponudi se nam za to že še druga, ugodnejša prilika, morebiti pa se zavzamejo še drugi ljudje za nas. Tudi ne menimo zavračati Šukljetovih osebnih napadov in zbadanj, ker ne sodijo take stvari v resnost razmotrivanega predmeta. Naposled nas tudi ni volja, da bi — po »Slovenčevici« zahtevi — iskali virov za izboljšanje učiteljskih plač, ker — kakor smo že opetovano naglasili — to ni naša reč. Saj n. pr. tudi uslužbenci »Katoliške tiskarne« in služabniki gospoda s Kamna ne razmotrivajo vprašanja, kje dobiti denar, ako hočejo imeti izboljšane plače. Če najde klerikalna gospoda denar za svoje ljudi, ga mora najti tudi deželni zbor za svoje uslužbence — za učiteljstvo!

Resnica je: Pri obloženih mizah brez materialnih skrbi je težko in neprijetno misliti na siromaka, ki lačen čaka kruha. A treba bo vendarle misliti tudi nanj! Sicer se dvigne vihar in vojska!

Mein Seel, speis' ich auch nicht an Eurer Tafel,
das Essen hab' ich doch verdient!

(Kleist *Amphytrion*).

Absurdum.

IV.

Koga naj pri takih razmerah veseli učiteljski stan? Kdo si pojde v njegove vrste še iskat kruha?

Naši borni dohodki vplivajo v tem času materializma tako slabo na naš ugled, da moramo napeti vse sile in moči, da ne zapademo pomilovanju javnosti. To peče in boli!

Kazalec kaže $\frac{3}{4}$ na dvanajst — in še je čas! Ne tirajte učiteljstva v obup. »Morituri vobis blasphemant!« vam bo donelo od vseh strani. Ali ne vidite temnih senc, ki javljajo bodoče dogodke? — Uresničite § 55! Saj je že sramotno to, kar je; ne za nas, pač pa za vas! — Povsod prirejajo shode zaradi velike draginje; po velikih in majhnih mestih se zbirajo uradniki, tožeč, da pri tej draginji ne morejo izhajati. In vendar: kaka razlika med njimi in med nami

— v plačah? Kaj naj rečemo? Mari čakamo, da bomo cepali na cesti samega gladi? Ali pa, da sebi in družini natrosimo strupa v zadnjo jed, ki nam jo pripravi mati? Škandalozno je, da učitelj, ki ima 20 službenih let, ne dobiva plače kancelista, ki je službo uprav nastopil. O učiteljih, ki pa imajo manj službenih let, pa še govoriti ni. Ako je mož oženjen in ima deco, mu ne kaže nič drugega nego kroglo v glavo ali pa vrv za vrat, kar je ceneje.

Obupani smo! In zato imamo obilo vzrokov. Ali je verjetno, da bo učitelj, ki ga tarejo skrbi za vsakdanji kruh, poučeval s tisto vnemo, da nima teh skrbi? Trdimo, da ne! Naj se pri pouku še tako premaguje, zaman! Skrbi mu rojijo po glavi, ker jih kakor galoše ne more odložiti pred durmi. In te skrbi spremljajo na kvar uspeha — ves pouk. — Kolikokrat čujemo obupen klic: »Kaj se bom tako trudil in pehal; za te groše, ki jih dobim, storim še preveč.« Takih je mnogo — in opravičeni so, da govore tako. Nikakor ne oporekamo, da pri tem pouk ne trpi, gotovo in še jako — a kdo je kriv? Potom odredb in odlokov hočejo, da dosežaj boljših uspehov; s citiranjem paragrafov in postav hočejo prisiliti učiteljstvo, da naj gori za svoj stan, da se bo pehalo in trudilo, da bo vse svoje moči, vse svoje znanje porabljal v povzdigo pouka. Kakšna kratkovidnost! Le materialno dobro podprt, vsakdanjih skrbi prost učitelj, bo jasnega čela stopil v svoj razred, drugi ne! Saj mu je pogled na deco, ki jo poučuje, vedno očitanje njegove mizerije.

Gospodi to vedno govorjenje o zvišanju plač morebiti že preseda; povemo vam, da nam še bolj in že dolgo, dolgo. — In ravno to vedno govorjenje in vedno klicanje po zvišanju bi moralo gospodi odpreti oči. Pregovor pravi: »Kjer je kaj dima, je tudi ogenj, četudi majhen.« — Pri nas je pa mnogo dima, a še več ognja. — Kako pereče je postalo vprašanje o zvišanju učiteljskih plač, priča to, da se ne snideta dva tovariša, da bi čez 5 min. ne govorila o zvišanju. To je bolezen — razširjena po vsi deželi, in ta bolezen mori in davi — šolstvo in učne uspehe. Nikakor ne moremo zameriti učitelju, če z nevoljo poučuje, če je v mislih odsoten, če ni »pri stvari«. Kako tudi? Čemu tudi? Ali mu to kaj pomaga? Kaj še! Nič! — In naj pride sto nadzornikov in sto pohvalnih pisem in sto opominov: iz nezadovoljnega učitelja ne napravite vnetega in zadovoljnega. S paragrafi hočejo povzdigniti šolo! — Zlo tiči v § 55. tega uresničite, potem pa zahtevajte to, na kar smo mi prisegli — a vi nam dajte, kar ste nam obljubili!

V prvi vrsti hočemo hruba in to od onih, ki jim služimo. Gospoda pri zelenih mizah noče umeti našega položaja in ga ne bo umela, dokler sedi sama pri polni mizi. Treba bo začeti s samomorji, da se izognemo taki mizeriji, kakršna vlada med nami.

Mogoče se kdo loti tega stavka, češ, »Učit. Tovariš« priporoča samomor. Prosto mu, naj se loti! A vprašamo: ali ni to hiranje in umiranje počasen umor? In kdo je tega kriv? Kdo je rabelj? In učitelj, ki leta in leta trpi — ali ni to počasen dekretiran samomor?

Imamo zakon, ki varuje vsako žival trpinčenja; kdor se pregreši, je kaznovan. — Prosimo, postavite nas vsaj v varstvo tega zakona, da vas lahko tožimo, ker nas puščate delati, stradati in trpeti. Ponižnejši že ne moremo biti. Morituri vobis blasphemant!

z.